

Menší cesty jsou posledním svazkem vybraných fejetonů, které Neruda za svého života uspořádal. Shrnují jeho cestovní dojmy, především z cesty do Paříže, kterou vykonal jako stipendista Svatoboru v květnu a červnu roku 1863. Z Čech vyjel 30. dubna, 11. května dorazil do Štrasburku a 12. května byl již uvítán svým přítelem a ochotným průvodcem po Paříži J. V. Fričem v Paříži samé. Nalézáme o tom také zápis ve Fričově deníku (orig. v literárním archivu Národního musea v Praze, dále jen LANM), stejně jako datum Nerudova odjezdu. Z Paříže se vydal Neruda na zpáteční cestu 12. června přes Belgii do Kolína n. R., Mohuče, Frankfurtu, Lipska a Drážďan a již 20. června byl opět v Praze, jak se dovídáme z jeho dopisu Fričovi (orig. LANM) a ze zpráv v tisku (viz Miloslav Novotný, *Život Jana Nerudy*, dále jen ŽJN, IV, 1956, str. 137).

Druhou větší cestou, z níž vznikly dokonce tři cykly fejetonů (Berlín, Dvě hanzovní města, Helgoland), byl výlet do Berlína a severního Německa až na Helgoland. V Berlíně Neruda pobýval kolem 9. srpna 1875. Bydlel v hotelu Magdeburg v tehdejší Mohrengasse (Dopisy II, Spisy Jana Nerudy sv. 38, dále jen Dopisy II, str. 83). Zastavil se tam patrně již na zpáteční cestě z Helgolandu, kterou podnikl se svým společníkem Augustem Švagrovským.

Poslední z oddílu Jinde je fejeton z roku 1873, který Neruda napsal za svého pobytu ve Vídni při příležitosti otevření Světové výstavy. (Výstavní studie zařadil Neruda sám do druhého svazku Studií, krátkých a kratších.)

Nejobsáhlejší z oddílu Doma je cyklus Severozápadní lázně naše, dojmy z cesty konané patrně koncem května a počátkem června 1872. (V té době aspoň chybějí v Národních listech jeho fejetony i pravidelné divadelní recenze.) Tento oddíl uzavírá cyklus Eklogy, jenž vznikl za šumavského pobytu Nerudova v Prokopově pensionu na Spitzbergu (Špičák) na Šumavě.

Knižně vyšly Menší cesty po prvé 23. září 1877 (Dopisy II, str. 192) jako čtvrtý svazek Fejetonů Jana Nerudy u Grégra a Dattla v Praze. Tento text se stal také základním textem našeho vydání. Pařížské obrázky vyšly již předtím v samostatném vydání s podtitulem Fejetony od Jana Nerudy v květnu roku 1864 v Slovanském knihkupectví J. Nováka a J. R. Vilímka (údaj Fr. Douchy v bibliografii Kritické přílohy Národních listů ze 7. července 1864, str. 222).*

* Bibliografické údaje byly převzaty z torsa nepublikované ediční poznámky † K. Poláka, který začal tento svazek připravovat k tisku.

Další vydání pak vyšla až po smrti Nerudově s různými změnami. V edici Ignáta Herrmanna (2. vyd. 1894, 3. vyd. 1910, Topič, Praha) byly k původnímu celku připojeny ještě Studie výstavní. Naopak ve vydání Miloslava Novotného (Dílo Jana Nerudy sv. 7, 1923, Kvasnička a Hampl, Praha) byly ze svazku vyňaty Pařížské obrázky a zařazeny do jiného svazku (tamtéž sv. 3. Drobná próza). V tomto vydání zachováváme původní koncepci Nerudovu.

Navíc připojujeme však obsáhlé dodatky, v nichž shrnujeme Nerudovu drobnou cestopisnou tvorbu souvisící s charakterem původního svazku. Zachováváme i tu základní členění Nerudovo do oddílů Jinde a Doma. Uvnitř těchto oddílů seskupujeme pak jednotlivé fejetony do různých větších či menších celků tematických, buď navazujících na korespondující oddíl v původním celku (Dodatky k Pařížským obrázkům), nebo zachovávaných časopisecké cykly vytvořené Nerudou (Cestopisné obrázky), či konečně vytvářejících skupiny nové (Z Vídně, Česká města, Český venkov). Teprve uvnitř těchto skupin se uplatňuje řazení chronologické.

Na začátek dodatkového oddílu Jinde byly zařazeny především Dodatky k Pařížským obrázkům. Vedle tří fejetonů z roku 1863, týkajících se aktuálních událostí, které Neruda právě pro jejich časové zaměření nezařadil do původního cyklu, je tu otištěno i několik dalších fejetonů z doby pozdější (poslední z roku 1871); shrnují jen Nerudovy vzpomínky na pobyt v Paříži.

K těmto dodatkům se těsně váže i další časopisecký cyklus Cestopisné obrázky, v němž Neruda zachytil své dojmy z cesty po jižním Německu, kudy projížděl na cestě do Francie v roce 1863.

Za tento cyklus, ačkoliv do něho vlastně tematicky patří, jsou pak připojeny fejetony Frankfurt nad Mohanem, Auerbachův sklep v Lipsku a anonymní fejeton Z Drážďan. Tato črta, jak dokazuje Miloslav Novotný (ŽJN IV, str. 138), vznikla patrně po návštěvě Drážďan při návratu z Paříže.

Na závěr tohoto oddílu je pak připojen fejeton ze slezské Vratislavi, kam si Neruda zajel za svého pobytu v Rezku u Nového Města nad Metují (viz též fej. V Rezku, str. 441); odtud také podnikl výlet do Krkonoš (viz též fej. Hodinka v krkonošské restauraci, str. 446). Neruda ovšem počítal ke Krkonošům i oblast teplicko-adrsbašských skal a Hejšovinu, takže určit přesně místo jeho pobytu je velmi nesnadné. Menší výlet do Saska chtěl Neruda podniknout v r. 1879 z Děčína, kam si vyjel po krátkém pobytu ve Vysoké na Příbramsku u hraběte Kounice; pro špatné počasí se však svého plánu zřekl. (Viz zde str. 388 a 450.)

Další oddíl této části tvoří fejetony z Vídně v chronologickém uspořádání od začátku let šedesátých až do roku 1879, kdy Neruda navštívil Vídeň naposled. Do tohoto oddílu je zařazen i cyklus Z cestovních zápisků mrzutého, jenž vznikl cestou do Benátek a Istriie (1868). Vzhledem k tomu, že jde o uzavřený celek, byl tu ponechán také fejeton Pensianopolis, podávající obraz Štýrského Hradce.

Oddíl Doma je rozčleněn na část Česká města a Český venkov. První část uvádějí Drobné klepy od Labe, z Nymburka; Neruda tudy projížděl při zájezdu na obžínky do Bobnic (viz též Fejetony z českého venkova, str. 391). Následují čtyři články o Plzni. První z nich, Dráha pražsko-plzeňská, označený šifrou Δ , byl otištěn nad čarou. V témže roce se objevily v Hlase nad čarou ještě další dva články, rovněž označené Nerudovou šifrou, referáty z národních slavností na Kunětické hoře a v Hořiněvsi. Pokud jde o první reportáž ze zahajovací jízdy na železnici z Prahy do Plzně, je Nerudovo autorství prokázáno nesporně (viz ŽJN III, str. 272 a 494; tam byl článek také po prvé knižně otištěn). O dalších dvou však byly pochyby, zda jde o skutečně původní práci Nerudovu či jen o redakční zpracování cizího materiálu. Pro autorství referátu z Kunětické hory však svědčí doklady uvedené Miloslavem Novotným (viz ŽJN III, str. 228 a 497; tam byl rovněž po prvé knižně otištěn) a další Nerudovo využití motivu z tohoto referátu v arabesce (viz Arabesky, Spisy J. N. sv. 3, str. 180—1). Třetí článek, o slavnosti hořiněvské, otiskl již K. Rožek v Topičově vydání Sebraných spisů Jana Nerudy (XXXI, str. 75) a Nerudovo autorství doložil dalšími doklady Miloslav Novotný (viz ŽJN III, str. 347 a 505).

Další plzeňský fejeton, z roku 1863, je pak podle redakční poznámky Hlasu úvodem k cyklu cestopisných črt z cesty po západní Evropě.

Cestovní obrázky z Pardubic, Heřmanova Městce a Chrudimi vznikly při Nerudově cestě do severovýchodních Čech v r. 1865. (Fejeton Z Heřmanova Městce byl sice otištěn až v lednu 1866, ale z textu vyplývá, že Neruda tam byl již v září předešlého roku.) Patrně k této cestě se vztahuje nedatovaný dopis Nerudův Juliu Grégrovi (orig. LANM), jenž osvětluje také její politické pohnutky.

Do části český venkov bylo pak vedle zmíněných již Fejetonů z českého venkova a referátů z národních slavností zařazeno další pokračování Výletu do kraje bídy, v původním celku Menších cest vynechané. Po črtě ze Svatojanských proudů následuje pak úvaha O letních výletech zajímavá tím, že v ní Neruda při výčtu cestovních plánů uvádí nejen cesty a výlety, které do té doby vykonal (1870), ale i ty, o nichž máme zprávy až z let pozdějších (píše o cestě do Paříže, již podnikl roku 1863, na Balkán a do Itálie z roku 1868, ale též o severozápadních lázních, kam zajel teprve o rok později — roku 1871 —, a o návštěvě teplicko-adršbašských skal, Krkonoš a Slezska, kterou vylíčil ve fejetonu až v roce 1877 — chybí jen zmínka o pobytu v lázních Sedmihorkách v r. 1876, známém z obrázků Kolárových).

Na závěr této části Dodatků byly připojeny causerie z venkovských pobytů a dovolené. V r. 1876 (Na venkově) strávil Neruda dovolenou v Bechlíně u Švagrovských, o rok později se Sladkovským v hotelu Rydlo v Rezku; v létě r. 1879 v Podmoklech a v Děčíně, a konečně poslední jeho fejetony z venkova jsou z r. 1881 ze Špičáku, kde bydlel v pensionu Prokopově. Při návratu se zastavil ve Vlachově Březí u rodiny Tichých.

Tehdy onemocněl vážnou chorobou, zánětem žil na noze, která ho pak sužovala dlouhou dobu. Byla to poslední dovolená na venkově, o níž psal fejetony. O rok později zajel ještě do Dubí u Teplic na léčení, ale o tomto pobytu se dovídáme již jen z korespondence (Dopisy II, str. 309) — nemoc a hmotné starosti mu braly chuť ku psaní. A tak fejetony z r. 1881 uzavírají jeho „menší cesty“ po Čechách i v cizině.

Tak jako již původní výběr fejetonů naznačoval různorodý ráz obsahový i formální (vedle cestopisných črt i práce charakteru reportážního, např. Výlet do kraje bídy z části Doma, nebo zaměření politického v širokém smyslu slova, např. Český doslov k cyklu Severozápadní lázně naše, atd.), jsou i Dodatky složeny z prací různého obsahu, zaměření i formy. Vedle ryze cestopisných črt a studií (Cestopisné obrázky, Čechové na Père Lachaise aj.) jsou tu i fejetony významu a rázu politického (např. o pařížských volbách z r. 1863, o požáru Paříže po porážce Komuny atd.) nebo obecně společenského (Fejetony z českého venkova), dále útvary blízké reportáži (články nad čarou z roku 1862) a konečně humorné causerie z dovolené. Poněvadž i časově zachycují obsáhlé, dvacetileté období (1861 až 1881), jsou tyto dodatky vlastně průřezem Nerudova novinářského díla, v němž se přes zvláštní tematický výběr odráží šířka a mnohotvárnost jeho publicistiky.

Neruda považoval cestování nejen za druh příjemné zábavy, nýbrž i za důležitou podmínku rozšiřování životního obzoru (srov. fejeton O letních výletech). Proto v sedmdesátých letech plánoval cestu za oceán, na světovou výstavu do Filadelfie. (Dopisy II, str. 101) Když z této cesty sešlo pro nedostatek finančních prostředků, uvažoval o nové cestě do Paříže a později též na sever Evropy, do Dánska. Když se schylovalo k balkánské válce, zamýšlel podniknout cestu na jih jako korespondent Národních listů. Jeho plány však ztroskotávaly na nedostatku pochopení u lidí, kteří mohli Nerudovi pomoci je uskutečnit. Rieger se přičinil na příklad o to, aby Svatobor zamítl druhou Nerudovu žádost o stipendium, Julius Grégr „nenašel“ prostředky, aby mu umožnil cestu do Ameriky, a se zájezdem na Balkán otálel tak dlouho, až znechucený Neruda od něho upustil a místo něho jel Servác Heller (Dopisy II, str. 194).

Při psaní črt se Neruda nespoléhal jen na svůj postřeh, nýbrž pečlivě se na ně připravoval studiem zeměpisné a kulturněhistorické literatury. Praměny, kterých užíval, pokud je necituje, dají se dnes zjistit jen obtížně. V jeho knihovně (uložené v LANM) je však řada knih, v nichž si Neruda činil rukopisné poznámky při četbě. Tak se daly určit aspoň některé materiály, kterých použil při přípravných studiích. Pro přehled uvádíme z nich nejdůležitější (vesměs knihy s Nerudovými rukopisnými poznámkami).

Pro *Pařížské obrázky* jsou to: M. L. Véron: Paris en 1860, A. Bourdillat; Théodore Faucher: Histoire du boulevard du Temple, Paris 1863, E. Dentu; k cyklu *o Berlíně*: Robert Springer: Berlin, Leipzig 1861, I. I. Weber; Ludwig Löffler: Berlin und die Berliner, Leipzig 1856, I. I.

Weber; k cyklu *o Helgolandu*: Karl Reinhardt: Helgoland, Leipzig 1856 (?), I. I. Weber; Ernst Hallier: Helgoland. Nordseestudien, Hamburg 1869, Otto Meißner; Karl Berenberg: Die Nordsee-Inseln, Hannover, 1872, Schmorl u. von Seefeld; F. Zimmermann: Die sanitären Zustände Helgolands, Helgoland 1873, nákl. vl.;

k cyklu *o severozápadních lázních*: Karl Reinhardt: Ein Sommer in Teplitz, Leipzig 1857, I. I. Weber; Eduard Hlawacek: Karlsbad in geschichtlicher und topographischer Beziehung, Prag u. Karlsbad 1871, H. Dominicus; Georg Habermann: Franzensbad und Umgebung, Kobrutsch et Gschihaj, Dresden.

Do svazku nebyly pojaty z důvodů verifikačních tyto práce:

fejton *Monselice* (Květy 1865/6 č. 43, str. 515) — jeho autorem je Josef Nosek, který také používal šifry J. N. (ŽJN III, str. 141);

Fantasie v plzeňském sklepě (Plzeňské listy, 1. října 1864, č. 1) — J. Felix v díle Literární Plzeň v obrysech (1933, II. díl, str. 75) bez dalších dokladů připisuje tento fejton Nerudovi. Protože však redaktorem časopisu byl Nerudův bývalý redakční kolega Fr. Schwarz, není vyloučeno, že on sám úmyslně napodobil Nerudův styl; ze známé korespondence ani jinak Nerudovo autorství prokázat nelze;

Epochální svatba v Plzni (Plzeňské listy 24. května 1884) — fejton navazuje na Nerudovu práci v Národních listech ze 17. února 1884, ale i tu jde patrně o pouhé napodobení;

Z Turčanského Svatého Martina (Hlas 18. listopadu 1862) — telegrafická zpráva označená šifrou Δ , patrně jen tiskárenská značka;

Z Liberce (Hlas 13. srpna 1864), dopis označený šifrou Δ . Autorství je pochybné proto, že z Nerudových prací otiskovaných v Hlasu lze bezpečně soudit, že byl v té době v Praze;

Z Teplic (Národní listy 27. a 28. února a 1., 2. a 4. března 1879) — zprávy o vyschlých pramenech, označené rovněž šifrou Δ a nadto s poznámkou „od našeho dopisovatele“. Z korespondence ani jinak však autorství prokázat nelze.

Pokud se týče jazykové stránky edice, vycházíme z kritických a edičních zásad pro vydávání novočeských autorů vypracovaných v České akademii věd a umění a ze zkušeností s dosud vyšlými svazky naší edice.

Zkratky atd., apod., dále zkratky označení měny (zl., kr., r. č., fr.) a číslovky psané číslicemi označující prostý počet (nikoli např. určení časové „od šesti do osmi“) ponecháváme. Rozepisujeme však zkratky: na příklad, roku, hodina a zkratky v názvech místních (Nové Město nad Metují).

Úpravu textu jsme provedli na těchto místech:

str. 147 zašité kluci na zašití kluci

str. 256 Ploncquetovu na Ploncquetovi

str. 272, 275 u Goethe na u Goetha,

str. 305 lidé jak včeliček na lidí...

str. 356 n. nymburcký na nymburský

str. 407 Lukeše na Lukese, budoucího na hudoucího

str. 413 medalion na medailón
str. 415 šampaňským na šampaňském
str. 424 šķěkotem na štěkotem
str. 426 Roudnice na Roudnici
str. 447 zámrscký na zámrský

Varianty upravené podle týchž zásad jako text připojujeme za ediční poznámku. V různocnění užíváme těchto značek: pro Pařížské obrázky: PO — Pařížské obrázky, vyd. 1864, č — časopisecké znění; pro ostatní různocnění pak pouze značky č. V dodatcích byl na několika místech text upraven podle Nerudových rukopisných korektur objevených v souboru jeho fejetonů, uloženém v pozůstalosti Ignáta Herrmanna. Upravené znění označujeme ve variantách r, původní znění pak č.

Str. 9 *Pařížské obrázky*

K samostatnému vydání z r. 1864 byla připojena tato předmluva:

Příteli

Josefu Richardu Vilímkovi

Přijmi, příteli, knížku mou skrovnou a vykládej věnování ve prospěch smýšlení přátelského, kteréž by se Tobě i jinak rádo osvědčilo. Knížka tato jest sborem hlavních dojmů, jaké na mne Paříž učinila a jež jsem snažil se sdělit také obecenstvu, ovšem že způsobem svým, lehkým jen a zábavným pérem fejetonním. Poslouchaje výzvu některých přátel, sebral jsem, co již tištěného, doplnil i rozmnožil netištěným a podávám zde v té alespoň naději, že v písemnictví na cestopisy chudém spisek můj tomu či onomu přece snad poslouží. Paříž seznat, každý to ví, jest velmi nesnadno; mně se dařilo v ohledu tom za pobytu poměrně krátkého hlavně obětovností nezapomenutelného přítele Josefa Friče, který mne po celý v Paříži strávený čas takřka ani neopustil. Že pak vůbec umožněna byla cesta nákladná, za to jsem zase vděčen nestranné ochotě výboru Svatobora, jinak bych byl touhu svou po spatření Paříže sotva záhy ukonejšil. Spolku tomu děkuji vůbec za rozšíření myšlenkového obzoru svého, jakéhož bez cestování nelze dosíci.

J. N.

Str. 9 Hlas 1863 (*v závorce za datem uvádíme název oddílu v časopise jen tehdy, je-li odlišný od knižního vydání*): 28. VI., 1. VII., 3. VII., 7. VII., 10. VII. (Jak oznamují obchodníci pařížští.), 16. VII. (Krámy a trhy.), 21. VII. (Obchod ve zboží literárním.), 1. VIII., 15. VIII. (Restaurace.), 21. VIII. (Kavárny.), 8. IX., 13. IX., 16. IX. (Divadlo 2.), 19. IX. (Divadlo 3.), 27. IX. (Divadlo 4.), 4. X. (Divadlo 5.), 9. X., 23. X.; Rodinná kronika 1864, IV, str. 205 (Polosvět.), *podtitul*: Obrázek pařížský od Jana Nerudy, 1865, V, str. 111 (Père Lachaise.).

Str. 9 1863 *není v č*; 3 Paříž! — S chvatem PO] Paříž! S chvatem č; 20 možno PO] možné č; 25 mocny] mocné PO, č; 10, 8 stál kdys PO] býval č; teprv] teprve PO, č; 13 dostavují chrám dělníci / dosta-

vují dělníci *PO*, č; 16 rozsílal mocný] rozsílal již mocný *PO*, č; 17 své již v nesčíslné] své v nesčíslné *PO*, č; 19 dolů. *PO*] dolů! č; 22 jest *PO*] je č; **11**, 12 prápory *PO*] prapory č; 16 králů); *PO*] králů), č; 30 republiky *PO*] republika č; 31 jen *PO*] jen o to č; prapor *PO*] prapor č; **12**, 5 užívá života *PO*] užívá život č; hostině; *PO*] hostině: č; 9 knihu *PO*] knihu č; 22 lidi č] lidí *PO*; 23 byl se již postaral *PO*] postaral se již č; **13**, 2 místnostech; *PO*] místnostech i č; 12 letohrádku *PO*] letohrádku č; 15 tak] jen tak *PO*, č; 22 práci — kteří] práci, kteří *PO*, č; **14**, 9 pařížské: *PO*] pařížské; č; 14 mlíkařkám *PO*] mlíkařkám č; řídí] zařídí *PO*, č; dověděl *PO*] dozvěděl č; 30 řeky“; *PO*] řeky“: č; 35 užívající;] užívající, *PO*, č; **15**, 2 její] jejích *PO*, č; 3 roztomilá;] roztomilá, *PO*, č; 4 s ličidlem a *PO*] s ličidlem č; 16 pařížskými, a v modrou *PO*] pařížskými a modrou č; 20 naléhal *PO*] nalehal č; útěku! *PO*] útěku; č; 32 událost *PO*] událost č; **16**, 26 spěchá dělník] spěchá *PO*, č; **17**, 10 chudobinců] chudých domů *PO*, č; 13 vojína, majícího č] vojína majícího *PO*; ztrátu obou nohou *PO*] uražení obou noh č; 15 venkov. *PO*] venkov! č; 31 rozestaveny a za *PO*] rozestaveny, za č; 33 Podobné] Podobně *PO*, č; 36 lože,] lože: *PO*, lože; č; 37 šňůře] šňůře *PO*, č; **18**, 4 lahví] láhví *PO*, č; 9 inkoust *PO*] ingoust č; 11 dovedu!“ — *PO*] dovedu!“ č; 13 revolucí] revoluci *PO*, č; 24 kypřejší a krví *PO*] kypřejší, krví č; 26 okem č] oknem *PO*; **19**, 1 osmahlého *PO*] osmáhlého č; 3 naslouchá] poslouchá *PO*, č; 14 a brzy zase *PO*] nebo zase č; 17 masti *PO*] mastě č; 22 jistý] jeden *PO*, č; 32 přátele] přátely *PO*, č; 35 láhev č] lahev *PO*; **20**, 1 naleje] nalije *PO*, č; 4 líhem] lihem *PO*, č; 8 moh] mohl *PO*, si mohl č; 11 napsána, —] napsána, *PO*, č; 16 hodí. —] hodí. *PO*, č; 17 kde, jako] kde jako *PO*, č; 22 oběti *PO*] obětí č; 28 nejvýš *PO*] nejvíce č; 33 Prostý člověk až jistota! *není v* č; 34 nezastavil;] nezastavil, *PO*; **21**, 3 přítomní *PO*] přítomní č; 7 mostem sv. Michala *PO*] mostem č; 14 žil;] žil, *PO*, č; 17 ba i] i *PO*, č; 36 let *PO*] lét č; **22**, 2 Ouřadně] Ouřadní *PO*, č; 9 ji č] jí *PO*; 13 činiti *PO*] číniti č; 23 šat č] šát *PO*; 24 tak] takž *PO*, č; 25 jako] co *PO*, č; 32 any *PO*] ony č; **23**, 5 okamžik] okamžík *PO*, č; 13 komisní *PO*] komisí č; tamějšího ani] ani tamějšího *PO*, č; 15 neujde ale] ale neujde *PO*, č; 17 šatů] šatu *PO*, č; 18 tmavomodré pěkné] tmavomodré, pěkné *PO*, č; 20 co možná nejlíp] nejlíp *PO*, č; 22 co *PO*] nač č; 25 s kněhou *PO*] s knížou č; **24**, 6 ještě obyčejně] obyčejně ještě *PO*, č; 15 i] ,ano i *PO*, č; 22 skříňky] skřínky *PO*, č; 25 Gobelinů (dle] Gobelinů (výstava na koberce dle *PO*, č; 26 kobercových obrazů] obrazů *PO*, č; 29 sešlý *PO*] zešlý č; 32 cukru, mezi] cukru mezi *PO*, č; otýpkami *PO*] otpami č; **25**, 1 stojícími, skáčou] stojícími skáčou *PO*, č; 3 kunami *PO*] kúnami č; 10 města!] města. *PO*, č; 14 hádankou *PO*] hádánkou č; 19 z kamene *PO*] z kamenu č; 24 Bulváry až dlouhou *není v* č; **26**, 7 menší a určeny pro prodavače novin] pro menší prodavače novin *PO*, č; 9 nazvané „vespasiennes“, *není v* č; 10 účeli *PO*] účelu č; 18 Strasburgu *PO*] Štrasburku č; 22 jich] jejich *PO*, č; 32 sílou] silou *PO*, č; 33 stále zmokřuje] zmokřuje stále

PO, č; 27, 3 když] tenkrát, když PO, č; 4 však] ale PO, č; 7 pamětliví] pamětlivi PO, č; 9 Haussmanna] pana Haussmanna PO, č; 17 strašna PO] strašná č; 19 očí PO] oči č; ohlášení, — kdybys] ohlášení, kdybys PO, č; 23 a 24 žírnosti PO] plnosti č; 26 velikosti PO] velikosti č; 28, 1 stojí 29 franků] stojí za 29 franků PO, č; 12 kuřooká PO] kuřooká č; 13 svlečenu] svlečenou PO, č; 18 vyjadřuje] vyjádřuje PO, č; 28 obličej PO] obličej č; 29 obličej PO] obličej č; 37 nehoda — zde] nehoda — Zde PO, č; 29, 1 pro možnou PO] pro možnou č; 9 jistý] jeden PO, č; 17 krejčí] jeden krejčí PO, č; 26 „dábel“] dábel PO, č; 30, 1 lákavy] lákavé PO, č; 2 trefny] trefné PO, č; 12 nejprostší] nejprostší PO, č; 13 vynalezavý PO] vynalezový č; po ulicích] jednoho po ulicích PO, č; 17 Jistý] Jeden PO, č; 20 čalouník] jeden čalouník PO, č; 33 odmítá č] odmítá PO; 31, 6 Cukrář] Jeden cukrář PO, č; 10 Hotovitel] Jeden hotovitel PO, č; 11 zahradní;] zahradní, PO, č; zlatník] jeden zlatník PO, č; 33 střepů] třepů PO, č; 37 rovnají se PO] rovnají č; 32, 4 užito č] užito na příklad PO; výstavám] výstavám fotografickým PO, č; 5 blýsknavé č] blysknavé PO; 13 hříčkám, čínskou] hříčkám čínskou PO, č; 26 statisíce —] statisíce, PO, č; 33, 24 trzích PO] tvrzích č; 30 snídani PO] snídání č; 34, 4 písárnami] písárnami PO, č; 8 také trh] trh PO, č; 13 zvěčněna Paul de Kockem] Paul de Kockem zvěčněna PO, č; 23 honících PO] honících č; 25 Lamartine] Emil Girardin (*za obsahem opravná poznámka*: Na stránce 35, řádka 8 čti Lamartine místo Emil Girardin) PO, Emil Girardin č; 26 zřízenou] zřízenou PO, č; 27 rozletí se] vyletí PO, č; 29 Knihkupectví] Kněhkupectví PO, č; 34 knihkupec] kněhkupec PO, č; 36 nedopídíš se] nedopídíš se nikdy PO, č; poněkud] jen poněkud PO, č; 35, 11 jich] jejich PO, č; 15 kníhy PO] knihy č; 24 kníhy PO] knihy č; 27 zde] tu PO, č; 36, 1 číslicím] číslům PO, č; jaké] jaká PO, č; 3 prodaných čísel] prodaného PO, č; 9 rozmanitých,] rozmanitých PO, č; 14 čítárna] jedna čítárna PO, č; *poznámka pod čarou není v* PO; 18 předložila je] předložila PO, č; 20 knihovny PO] knihovny č; 24 sedí] sedí prý PO, č; 37, 14 prarozmanity] prarozmanité PO, č; 17 postříkat blátem svých kol] blátem svých kol postříkat PO, č; 21 dvoukolových] dvoukolých PO, č; 26 upravena PO] vpravena č; 38, 13 můj kuň již] již můj kuň PO, č; drožkář] jeden drožkář PO, č; 21 najímatel č] najímatel PO; 39, 8 konduktor] konduktér PO, č; 21 ale sám] ale PO, č; 27 abecedy a zase spojením PO] azbuky a spojením č; 32 černou] červenou PO, č; 36 konduktora] konduktéra PO, č; 40, 1 až do půlnoci] do půlnoci PO, č; 9 potřeby. Spojování PO] potřeby — spojování č; 10 Konduktor] Konduktér PO, č; číslem (cachet) PO] číslem, cachet č; 19 jako] co PO, č; 23 děje se] děje se však PO, č; 26 jsou tu ale] v nákladních vozích jsou ale PO, č; 41, 3 francouzské kuchyně] francouzskou kuchyň PO, č; 6 paštyky] paštyky PO, č; 42, 1 v Hôtel du Louvre] v Hôtel du Louvru PO, č; 3 jen o něco] o něco PO, č; 18 dvakrát PO] dvakrát č; jídelní] jeden jídelní PO, č; 19 jednoho takového] takového PO, č; 43, 15 studenti PO] študenti č; 28 zařízeny,] zařízeny

PO, č; 35 seznam PO] seznam č; stejná] stejná PO, č; laciná č] lacina PO; 44, 4 zdarma, PO] zdarma č; 6 na stůl, PO] na stůl č; 16 aby se] aby PO, č; 19 nuceně PO] uměle č; 21 myslí PO] myslí č; 30 knihy PO] knihy č; 36 jméno] jméno PO, č; 45, 10 koflík PO] sklenici č; 11 velký PO] velkou č; obyčejný PO] obyčejnou č; 20 v jejíž] v jejíchž PO, č; 27 obyčejna PO] obyčejná č; 46, 10 Paříže] Paříž PO, č; 16 slavné kdys PO] slavné č; 31 namahání] namáhání PO, č; 47, 10 sterými PO] se sterými č; 19 krásná č] krásná PO; 21 orchestr PO] a orchestr č; 22 a slečna zpívá poněkud PO] není v č; 27 její] jejích PO, č; 33 posuňky] s posuňky PO, č; 48, 10 vytištěnu] vytištěnou PO, č; 21 dramatique“. — PO] dramatique. č; 26 pivo PO] pivo č; 27 něčeho] něco PO, č; 29 zdvořilosti] zdvořilost PO, č; 31 v kavárně] v jedné kavárně PO, č; 49, 5 jistý] jeden PO, č; 17 prápory PO] prapory č; 18 krásný] jeden krásný PO, č; prapor PO] prapor č; 19 sídlem] sídlo PO, č; 20 Češi,] Češi PO, č; 21 je] je ale PO, č; 26 knihovnička PO] knihovnička č; 29 známé. v PO navíc odstavec: O sjednocení pařížských Čechů má první a hlavní zásluhu náš básník Josef Frič. V cizinu nešťastnými okolnostmi zahnán potřebuje lidi soucitné a tito potřebují zase jeho. 50, 7 příčinlivostí č] příčinlivostí PO; 21 ‚pivo‘ = bière PO] ‚pivo‘ — bière č; 25 poli. odstavec Zde PO] poli. odstavec O sjednocení pařížských Čechů má první a hlavní zásluhu náš básník Josef Frič. V cizinu nešťastnými okolnostmi zahnán potřebuje lidi soucitné a tito potřebují zase jeho. Zde č; 26 náhodou PO] náhodou ještě č; 35 s jistým svým] s jedním PO, č; 36 Před krámem] Před jedním krámem PO, č; 51, 1 hlásil PO] ohlásil č; 5 v č za Deburau odkaz na poznámku pod čarou: Čti v Rodinné kronice právě vycházející články Jean Gaspard Deburau, český šašek v Paříži (sv. III, str. 251, 260, 273—4, 280—1; otištěno ve sv. Div. II, str. 135—145); 19 známa PO] známá č; 37 výhlídka č] vyhlídka PO; 52, 1 výhlídce č] vyhlídce PO; 19 by nyní byla PO] by byla č; 20 knihovnu] knihovnu PO, č; 21 knihovna č] knihovna PO; 25 dětinství PO] dětinstva č; zajímavý PO] zajímavé č; 33 zvláštní] zvláštní PO, č; 53, 4 uctivě] úctivě PO, č; 15 sousedy,“ když chtěli —] sousedy,“ — když chtěli PO, č; 24 jistého] jednoho PO, č; 25 snižující] snižující PO, č; 29 ministra!“ PO] ministra.“ č; 54, 10 jedno. odstavec Théâtre není v č; 14 věnovaná č] věnována PO; 29 melodramata] melodramy PO, č; velký] velké PO, č; 55, 26 platí PO] platí nyní č; 33 ni... ni... ni] ani... ani... ani PO, č; výtvarném] výtvořném PO, č; 35 však PO] ale č; 56, 15 kterýž PO] kde č; 26 vážný a důmyslný] vážným a důmyslným PO, č; 57, 17 tříaktová PO] tříaktová č; 20 opatrně, kvůli] opatrně kvůli PO, č; 22 spisovatel] jeden spisovatel PO, č; 26 lákaly] táhly PO, č; šest set PO] šest set č; 34 hraje v nich PO] hraje č; 36 lety] léty PO, č; 37 Vystřídá se denně PO] Denně vystřídá se č; 58, 4 Velká Opera PO] Velká Opera č; 7 věci zase velké] věci velké PO, č; 10 v baletu u nás také známém] v také u nás známém baletu PO, č; 22 po chvílce] po chvílce PO, č; 59, 14 dřevěnou] jednu dřevěnou PO, č; 25 žebřík] řebřík PO, č;

29 pro ztrátu *PO*] nad ztrátou č; 30 v nůši po straně stojící] v po straně stojící nůši *PO*, č; 35 výsvětlivky *PO*] vysvětlivky č; **60**, 16 dáma] jedna dáma *PO*, č; **61**, 18 byla odstraněna] byla již odstraněna *PO*, č; 25 zas] zase *PO*, č; **62**, 6 nejnamáhavější] nejnámahavější *PO*, č; **63**, 7 seřadují *PO*] seřadují č; 13 krám] jeden krám *PO*, č; 22 lóžemi v ouzské] lóžemi, v ouzské, *PO*, č; 24 odevře *PO*] otevře č; 35 kniha č] kniha *PO*; 37 za centimů je v č odkaz k pozn. pod čarou: Osm nových krejcarů; **64**, 2 zpředu] zpředu kusu *PO*, č; 14 parteru] jednoho parteru *PO*, č; 24 odevře *PO*] otevře č; **65**, 1 tloukl] třikráte praštil *PO*, č; 3 následovníky] brzy následovníky *PO*, č; 28 Projdém až Robinson. není v č; **66**, 27 nehybným] nepohybným *PO*; **67**, 14 Magdaléně *PO*] Majdaléně č; 18 určil ji] určil *PO*, č; 22 na padlé] na v dny ty padlé *PO*, č; **68**, 13, 16 kněžstvo] kněžstvo *PO*, č; 20 také] i *PO*, č; odrostlé *PO*] dorostlé č; 32 kněžstvo] kněžstvo *PO*, č; **69**, 6 sláměné *PO*] slaměné č; 17 na poctu] k poctění *PO*, č; 32 další *PO*] další č; **70**, 20 nového —] nového, *PO*, č; středověkého] nejstředověčejšího *PO*, č; 30 stínidel *PO*] stinidel č; 33 dělostřelectvo] dělostřelstvo *PO*, č; **71**, 2 tyl] šíj *PO*, č; 10 podívaná *PO*] podivaná č; 21 pověstné své lenosti] pověstnou svou lenost *PO*, č; 23 strany; *PO*] strany, č; 33 stráž] jednu stráž *PO*, č; 35 voják *PO*] voják, vincenneský to myslivec č; **73**, 6 zuáv] jeden zuáv *PO*, č; 14 vyslovují *PO*] vyslovujou č; neměli zároveň] neměli *PO*, č; 21 jedna *PO*] jeden č; **74**, 5 přístolku!“ *PO*] přístolku!“ — č; 9 rozšiřují *PO*] rozšiřujou č; 20, 21 smějí se, pozdravují *PO*] smějou se, pozdravujou č; 32 *grisetu* —] *grisetu*. — *PO*, č; 34 jedna *PO*] ani jedna, č; **75**, 31 navštěvují právě tak] právě tak navštěvují *PO*, právě tak navštěvujou č; 35 studentíkovi] jednomu studentíkovi *PO*, č; **76**, 1 její] jejích *PO*, č; 3 žijí *PO*] žijou č; 19 přece, myslím] přece myslím *PO*, č; 35 masopustních *PO*] masopustních č; **77**, 2 jistá] jedna *PO*, č; 4 poetické] tak poetické *PO*, č; Zahrádky *PO*] Zahrádka č; 10 vzorně] svorně *PO*, č; 14 postavili se č] postavil se *PO*; 17 nejvýmyslivější] nejvýmyslivější *PO*, č; 23 vyšvihují *PO*] vyšvihujou č; 24 prohybují a vymršťují *PO*] prohybujou a vymršťujou č; **78**, 1 protivný] protivným *PO*, č; 24 pohybují *PO*] pohybujou č; 25 sem tam *PO*] sem a tam č; 32 dosti poetické *PO*] poetické č; **79**, 2 módě *PO*] módy č; 10 placeni!] nejspíš placeni! *PO*, č; 13 podíváš-li *PO*] podiváš-li č; 14 Gustav *PO*] Eugen č; 25 v zásobě;] v zásobě, *PO*, č; 29 bytu někde v rue Breda *PO*] bytu č; **80**, 19 života. — *PO*] života. č; 32 zpovědníku *PO*] zpovědníka č; **81**, 1 naznačují *PO*] naznačujou č; 6 z černých] černých *PO*, č; 21 zapiskne *PO*] zapískne č; **82**, 1 návštěvenky] návštěvenky *PO*, č; 19 Béranger, Herder] Béranger, Lessing, Herder *PO*, č; **83**, 5 tónu] tónů *PO*, č; 6 truchlí *PO*] truchlí Musa č; 17 přeskakují *PO*] přeskakujou č; 28 říci a myslet] říct a myslet *PO*, č; 36 násílí] násilí *PO*, č; **84**, 14 unicus“;] unicus“, *PO*, č; **85**, 24 v skřínce] v skřínce *PO*, č; 33 paňáce] paňáci *PO*, č; 37 představují *PO*] představujou č; **86**, 5 Paříž až Polsky není v č; **87**, 13 přátele] přátely *PO*.

Str. 88 *Berlín*

Národní listy 1875 2. XII., 4. XII., 10. XII., 15. XII.; 1876 5. I. (Berlínské tingl-tangle.)

1875 *není v č*; 11 *kteráž*] *která č*; 12 *hnala*] *brala č*; 29 *už také*] *už č*; 89, 7 *Kreutzberg odstavec není v č*; *Přece odstavec v č*; 11 *šírém*] *širém č*; 14 *zde*] *zde vůkol č*; 17 *rovnouhelně*] *rovnoúhelně č*; 20 *draha*] *drahá č*; 28 *Kolín*] *Kolín, č*; 90, 17 *třebas*] *třeba č*; 34 *Vliv až svěžest není v č*; 92, 21 *netušeně za*] *za netušeně č*; 93, 4 *poznámka pod čarou Scharnhorst až roku 1809. není v č*; 30 *Schlüterova,*] *Schlüterova č*; 94, 1 *Další*] *Dálší č*; 8 *nadšení:*] *nadšení; č*; 32 *Mladounký*] *Mladounký č*; 96, 4 *alespoň něčím, živějším jakýmsi*] *alespoň jakýmsi č*; 28 *opravdovi zcela.*] *opravdovi.* — *Sama mluva odstavec není v č*; 97, 3 *všude;*] *všude, č*; 100, 3 *zvláštního*] *zvlaštního č*; 101, 11 *musí*] *může č*; 26 *někde*] *někdy č*; 32 *mnohem*] *mnohem ještě č*; 103, 28 *špinavá*] *špinava č*; 104, 19 *láhev*] *lahev č*; 105, 21 *Nu, dejte*] *Nu dejte, č*; 106, 33 *dveřům*] *dveřím č*; 34 *domáci*] *byla domáci č*.

Str. 108 *Dvě hanzovní města*

Národní listy 1875 10. XI., 11. XI., 17. XI., 19. XI., 20. XI.

1875 *není v č*; 25 *Glinskou či Luneburskou*] *Luneburskou č*; 109, 27 *dmoucí;*] *dmoucí, č*; 29 *jen,*] *jen č*; 111, 4 *staví se*] *postaví se č*; 112, 16 *všimnout*] *všimnout č*; 32 *větrů*] *větru č*; 113, 7 *Jen pomocí moře v č odstavec*; 114, 3 *vystříkování*] *vystříkování č*; 22 *chleb*] *chléb č*; 116 *Glinskou*] *Luneburskou č*; 13 *Glinská*] *Luneburská č*; 21 *dost;*] *dost, č*; 29 *Glinská*] *Luneburská č*; 118, 12 *povoz :*] *povoz i č*; 119, 13 *glinští*] *luneburští č*; 35 *Bílým až národ! není v č*; 122, 7 *úhrnnou cenou*] *cenou č*; 35 *poslední hospodské*] *hospodské č*; 123, 25 *křišťalovým*] *křišťalovým č*; 26 *půjdem-li*] *půjdeme-li č*; 124, 4 *za sdělují v č navíc* již po mnoho lidských věků; 29 *zruměnilo*] *zkrvavělo č*; 125, 9 *musili*] *musili č*.

Str. 127 *Helgoland*

Národní listy 1875 2. IX., 5. IX., 30. IX., 1. X.

1875 *není v č*; 129, 5 *„Meerschwein“*] *„Tümmler“* také *„Meerschwein“ č*; 10 *dvě*] *tři č*; 130, 14 *v rovněž dlouhou prkennou cestu*] *rovněž dlouhou prkennou cestou č*; 16 *odevřenému*] *otevřenému č*; 25 *governor*] *guvernér č*; 28 *pohodlné, pevně přibité*] *pohodlné č*; 132, 29 *Zelený v č odstavec*; 134, 1 *Nezdá se v č není odstavec*; 11 *vítr. v č navíc* Na celém povrchu nahore neroste takto ani jediný strom. ; 135, 21 *Proto až koně není v č*; 137, 15 *za mořem naproti*] *za mořem č*; 18 *zas až dole*] *až dole č*; 138, 17 *s Atterbomem*] *dle Atterboma č*; 139, 18 *spat*] *spát č*; 140, 27 *naději*] *naději č*; 141, 21 *věglasna, súdna děva*] *„věglasna, súdna děva“ č*; 22 *vyučena věšcbám*] *„vyučena věšcbám“ č*; 142, 30 *ovšem*] *arci č*; 143, 26 *z*] *v č*; 144, 16 *někdo*] *některý č*; 18 *ho už*] *už č*;

Str. **145** Roku 1873 ve Vurstlprátru

Národní listy 1873 25. V.

Roku 1873] Teď č; 25 zůstavil výstavě] zůstavil č; **146**, 9 pegasů zavěšených v řemení] zavěšených v řemení pegasů č; **148**, 10 takovou] takou č.

Str. **153** Severozápadní lázně naše

Národní listy 1872 11. VI., 12. VI., 18. VI., 19. VI., 22. VI., 3. VII., 5. VII., 6. VII., 11. VII., 19. VII., 20. VII., 24. VII., 25. VII., 30. VII., 1. VIII.

1872 není v č; 22 a také] i č; **156**, 15 zaopatřiti] zaopatřit č; **157**, 32 Marienbrunn,] Marienbrunn; č; **158**, 5 neškodí,] neškodí. č; 25 mermocí] mermocí č; **159**, 5 štětinky] štětinku č; **161**, 13 „šibeničného] z „šibeničného č; **162**, 12 Pardál (Šumavský až milejší)] Pardál — Šumavský až milejší č; 13 Tell (ale až Žižka)] Tell — ale až Žižka, č; **164**, 6 jsi] si č; 7 umdlený] umdlelý č; 13 člověk;] člověk, č; 32 dosvědčí] dosvědč č; **166**, 17 na něm] leží na něm č; **167**, 2 říci] říct č; **168**, 24 Přec se co] Přec co č; **170**, 32 na] ve č; **171**, 12 nepříhodilo u vřídla,] nepříhodilo, u vřídla č; 18 „číslo“] číslovaného č; 33, 34 svou star — ost] své — starosti č; **175**, 6 červený] černý č; **176**, 8 z Varu] z Varů č; **177**, 10, 11 jí] ji č; **179**, 18 široké] široké černé č; **180**, 2 nosítka] nesítka č; tíže] tíž č; 3 domem] domem, č; **182**, 22 říci] říct, č; **183**, 9 do „kupé“] do známého oddílu „kupé“ č; **186**, 8 běloskvoucí] běleskvoucí č; 34 opět tedy] opět č; **187**, 28 chrní!] chrní. č; 30 jistý] jeden č; **188**, 9 toliko] jen č; **190**, 24 málomocnost] malomocnost č; **192**, 9 kapelníka. —] kapelníka. č; 23 českého?“ —] českého ? č; 33 byla] bylo č.

Str. **194** Liberec

Národní listy 1865 8. X., 12. X.

1865 není v č; 6 Kamenice] Nisa č; 20 Libora;] Libora, č; 27 břidlicí] křidlicí č; 28 Liberec.] Liberec! č; **195**, 7 a vlastně jsi již] a již jsi č; 25 rozeznat] rozeznávat č; **196**, 7 nýbrž] nybrž č; **197**, 1 časopisů,] časopisů a Politiku ten onen jen pokradmu studuje, č; 8 Prušáku. —] Prušáku. č; 10 Ovšem,] Ovšem; č; **198**, 3 řezník,] řezník č; 5 také] ovšem také č; 7 *nenutte*;“] *nenutte*,“ č; 31 za chleba! v č *navíc odstavec* Budem liberecké Besedě, vůbec libereckým Čechům pomáhat zajisté všemožně, první pohnůtky ale musí vycházet od tamějších Čechů samých. Liberec nazývá se s pýchou „prvním německým městem v Čechách“, a přece je tu *celá čtvrtina* obyvatelstva česká! Toho ovšem přehlížejí liberečtí velmožové zcela, ti žádají přímo, aby vše zmizelo v zájmech a choutkách jejich. Velký počet Čechů v Liberci zdá se býti příčinou nedbalosti mnohých Čechů zdejších. Musí být již hodně zle, než počnou se Češi o vlastní svůj život starat, a pak ještě jsou naproti cizímu živlu tak poddajni, jak vidíme na příklad — na pražském magistrátě. Počet Čechů v Liberci udržuje se v značnosti své přírůstky odjinud, mládež vždy se zase germa-

nisuje. Není ale potřeba, aby se v Čechách více germanisovalo neb germanisování trpělo. Je nutno, aby již povstal v Liberci muž, jenž by soustředil kolem sebe všechny Čechy zdejší. Malými příspěvky mezi sebou mohou sobě liberečtí Češi zařídit nedělní řemeslnickou školu, svorným naleháním musí na obci vymoci českou školu alespoň třitřídní. Pět tisíc obyvatelů českých stojí Liberci alespoň za tolik ohledů, mnoho-li my jich máme k poměrně mnohem menší části německého obyvatelstva v Praze. My nikoho „nenutíme“, aby se učil česky; žádáme ale, tytéž ohledy aby se zachovávaly všude k nám!

Str. 199 *Výlet do kraje bídy*

Národní listy 1866 25. III., 27. III.

1866 *není v č*; 200, 10 generace.] generace! č; 30 ani] ale č; 201, 7 „poměru“] „poměrů“ č; 202, 6 Odevřené,] Odevřené č; 9 bydlíčko,] bydlíčko č.

Str. 205 *Eklogy*

Národní listy 1871 10. IX., 15. IX., 20. IX., 28. IX., 5. X.

1871 *není v č*; 210, 20 nadru, — aby] nadru, aby č; 213, 1 bez kůry,] bez kůry č; 12 svého otce] ze svého otce č; 23 kamennou kolébku] kamennou pěknou kolébku č; 215, 6 mosty nás lákají] most nás láká, za mostem č; 7 města —] města. — č; 14 prostranné] postranné č; 24 samé jen] samé č; procházející se] procházející č; 217, 8 mohutnými] mohutnými č; 12 podél zdi] podél zdi č; 14 soukromný] soukromý č; 15 ten] ten jen č; 31 až] as č.

Str. 223 DODATKY

Str. 223 *Dodatky k Pařížským obrázkům — titul není v č.*

Stesk — ... — Moniteur zdarma — Hlas 1863 6. VI. (podtitul Pařížské klepy). Str. 227 Volby a Moniteur — ... — Domptér Herrmann a jeho medvěd — Hlas 1863 7. VI. Str. 230 K volbám — ... — Fotoskulptura — Hlas 1863 23. VI. Str. 233 Čechové na Père Lachaise — Rodinná kronika 1864, III, č. 87, str. 176—7, podpis Jan Neruda. Str. 236 Návštěva u „svobodných zedníků“ — Květy 1866 22. XI., č. 43, str. 515 šifra J. N. Str. 239 Na okamžik do Paříže — Národní listy 1871 28. V.

Str. 243 *Cestopisné obrázky — titul cyklu sedmi fejetonů v Hlase:*

Mnichov 1, 2, 3 — Hlas 1863 10., 12., 14., V. 244, 7 pozn. pod čarou v r škrtnuta; 27 ke komusi r] k jednomu č; 245, 10 Šatit se vkusně r] Šatit se č; 31 vyrazí, ten r] vyrazí, i ten č; 32 Sklepnice r] Jedna sklepnice č; 246, 15 žebříky r] řebříky č; 27 U r] I u č. Str. 253 Stuttgart — Hlas 1863 22. V. Str. 257 Řezno — Hlas 1863 3. VI. Str. 260 Augšpurk — Hlas 1863 13. VI. Str. 263 Do Štraspurku — Hlas 1863 25. VI. Str. 266 Frankfurt nad Mohanem — Hlas 1863 14. VIII., tento a následující fejetony byly k původnímu cyklu připojeny vydavatelem. Str. 269 Z Drážďan — Hlas

1863 11. XI. bez šifry. Str. 271 *Auerbachův sklep v Lipsku* — Rodinná kronika 1864, V, str. 200 podpis Jan Neruda. Str. 277 *Z české koruny „vypadlý drahokam“* — Národní listy 1877 19. VIII.

Str. 281 *Z Vídně* — titul není v č.

Ze železnice — Čas 1861 25. VI. Str. 284 *Na hřbitově markském — Kollárův hrob* — Čas 1861 30. VI. 285, 3 po smrti kámen r] kámen po smrti č. Str. 288 *Sněmovna poslanců* — Čas 1861 4. VII. 290, 12 majitel jeho že r] že jeho majitel č; 13 jednalo třeba trochu r] jednalo trochu č; 27 Češi? r] Rieger? č; 28 Ten mu je ukáže a jmenuje. r] Ten mu ukáže Riegra a jmenuje pak ostatní. č. Str. 296 *Der Volkssänger* — Čas 1861 10. VII. Str. 300 *Schönbrunn* — Čas 1861 13. VII. Str. 304 *Na burse* — Čas 1861 16. VII.

Str. 308 *Cestovní zápisky mrzutého*

Jen tak kvůli začátku — Národní listy 1868 17. VI. Str. 311 „*Něco o Vídni*“ — Národní listy 23. VI. Str. 314 *Hodinku na návštěvě* — Národní listy 1868 26. VI. Str. 317 *Pensianopolis* — Národní listy 1868 28. VI. Str. 320 *Stávka drožkářů* — titul není v č. Národní listy 1873 1. V. Str. 322 *Při zahájení Světové výstavy* — titul není v č. Národní listy 1873 4. V. Str. 325 *Pohroma na burse — výstavní paběrky* — titul není v č. Národní listy 1873 11. V. Str. 328 *Figurky z bursy* — titul není v č. Národní listy 1873 19. V. Str. 330 *Portrét Vídeňáka* — titul není v č. Národní listy 1873 3. VIII. Str. 333 *Japanská čajovna* — Národní listy 1873 24. VIII. Str. 336 *Krásy Vídně* — titul není v č. Národní listy 1877 25. III. Str. 339 *Časová studie o Vídni* — titul není v č. Národní listy 1878 22. IX. Str. 343 „*Prag — Wien*“ — titul není v č. Národní listy 1879 8. X. Str. 346 *Průvodce po Vídni* — titul není v č. Národní listy 1879 12. X. Str. 349 *Vídeňský kaleidoskop* — titul není v č. Národní listy 1879 19. X.

Str. 355 *Česká města* — titul není v č.

Drobné klepy od Labe — Čas 1861 25. VIII. Str. 358 *Dráha pražsko-plzeňská* — Hlas 1862 15. VII. Str. 361 *Dráha pražsko-plzeňská. Šikovní reklama* — Humoristické listy IV, 1862, č. 42, pseudonym Janko. Str. 364 *Konec cesty* —... „*Kde domov můj*“ — Hlas 1863 5. V. Str. 368 *Do Plzně* — ... — *V divadle a na hřbitově* — Národní listy 1865 6. VII. Str. 371 *Chrudim a Pardubice — Pardubice a Chrudim* — Národní listy 1865 26. X. Str. 374 *Přes Heřmanův Městec* — Národní listy 1866 19. I. Str. 377 *Příbram* — Národní listy 1878 8., 13., 15., IX. 382, 12, ve vydání L. Quise Sebr. spisy J. N. sv. 16, str. 262 navíc a studem červený jak pivoňka za stačí; 26 za přiznávám se v témže vydání navíc ovšem. Str. 388 *V českém přístavě* — Národní listy 1879 27. VII.

Str. 391 *Český venkov* — titul není v č.

Fejetony z venkova — Nerudův titul tří fejetonů: *Na obžínkách v české*

usi — Čas 1861 22. VIII. Str. **395** Čeští venkované — Čas 1861 23. VIII. Str. **399** Český představený — Čas 1861 24. VIII. Str. **402** Národní slavnost na Kuněticích — Hlas 1862 29. VII., nad čarou. Str. **410** Slavnost hoříněvská — Hlas 1862 9. IX., nad čarou. Str. **419** Výlet do kraje bídy — Národní listy 1866 28. III., dokončení. Str. **421** Nové výlety Pražanů — Národní listy 1868 24. V. Str. **425** O letních výletech — Národní listy 1870 22. IV. Str. **428** Na venkově — titul není v č. Národní listy 1876 23., 30. VII., 6. VIII. Str. **441** V Rezku — titul není v č. Národní listy 1877 29. VII., 5. VIII. Str. **446** Hodinka v krkonošské restauraci — Národní listy 1877 12. VIII. Str. **450** Za deště ve venkovském hotelu — Národní listy 1879 3. VIII. Str. **453** V lesích — v č není jako titul. Národní listy 1879 13., 20. VII. Str. **459** Na horách — v č není jako titul. Národní listy 1881 7., 17. VIII.